

ПЪТЕВОДИТЕЛ НА АНТРОПОЛОГИЧЕСКИЯ СТОПАДЖИЯ

Рецензия на книгата на Ивайло Дичев „Културни сцени на политическото“. София: Просвета, 2019

ЖАНА ПОПОВА

THE HITCHHIKER'S GUIDE TO THE ANTHROPOLOGY

A review of Ivaylo Dichev's book „Cultural scenes of the political”, Sofia: Prosveta, 2019

Zhana Popova

Резюме: Рецензия на книгата на Ивайло Дичев „Културни сцени на политическото“. София: Просвета, 2019

Ключови думи: антропология, история, културология

Abstract: A review of Ivaylo Dichev's book „Cultural scenes of the political”, Sofia: Prosveta, 2019

Key words: anthropology, history, culturologies' studies

Дъглас Адамс най-напред разиграва като радиотеатър част след част от най-известното си произведение, а след това го превръща в книга. В книгата си „Културни сцени на политическото“ проф. Ивайло Дичев експериментира с формата и сякаш представя сценарии за видеоклипове в youtube за всеки, който иска да се спаси в историята на идеите. Но всеки стопаджия в полето на антропологията има нужда от речник, за да се разбира с „местните“, а и за да оцелее в разрояващата се научна индустрия, в която *удивлението* е основен ресурс. От речник обаче книгата му преминава (или нека повярваме на

илюзията, ние я превръщаме) в *сборник с писма*, от които можеш да реконструираш какво се е случвало в политическия и медийния живот. Тези писма имат ясен адресат – онзи, който може да прави връзки, но може и да забравя, да си припомня, да използва понятията, за да изгражда нови текстове. С други думи, говори с онзи читател, който може да разказва.

Някъде още в началото Ивайло Дичев поставя въображението и анализира геометричната експлозия на въображението сега, когато *измислянето* е навсякъде, в изобилие. Защо да четем книги, когато измислиците са навсякъде около нас в новините. Ако се увлечем в играта, която предлага авторът на читателя, и разместваме понятията в речника му, можем да поставим след *въображение* кратката история на *смеха*. Ще видим, че колкото повече въображението е в излишък, толкова по-кратко трае смехът. Играта с измислицата, мистификацията трудно удържат на границите си и се превръщат от измислица в реалност. Създателите на сайтове за дезинформация най-напред очакват потребителите да ги търсят заради забавното съдържание, но съвсем скоро то започва да се цитира като истинно. „Тайната тук е в естетическата дистанция: когато тя изчезне, играта с небивалиците от смешна става страшна.“ (Дичев, 2019: 74), напомня ни авторът с историята на т.нар. „Протоколи на мъдреците от Цион (1901). Небивалици е имало винаги, но „новата медийна вселена е изпълнена с потоци от булшит“. „Булшит артистът дори не лъже – историите му просто обезсмислят разликата между истина и лъжа“ (Дичев, 2019: 76). Съкратили сме времето, в което измислицата може да бъде и смешна, съкратили сме времето, в което можем да останем на дистанция и да не назоваваме всяка измислица – истина. Осмиването, пародирането обаче не са съпротива, а пасивност и то *вършена от нас пасивност*, докато живеем с илюзията, че иронизирането е дейност.

Книгата е наръчник за разглобяване на властта. Изобразени са ресурсите, на които разчита властта и какви промени са настъпили в различните епохи. Как властта преобръща времето в пространство – в някакво желано или пък

застрашаващо ни другаде. Изобразени са процесите, остава само да избираме откъде да четем историята, така че да не превръщаме самата история и миналото в „друга страна“, от която политическите лидери черпят фантазмите си. Това е най-интересната част от книгата – историята не на потопените от медийната икономика на образите реликви, а на онези, които са живи, но придобиват нов смисъл: като ритуала, церемонията, двубоя. „Новото единство на обществото се постига по негативен път – като се показва отново и отново, че мястото на властта е празно и там може да се озове всеки от нас – да поиграе мислено на цар, а после да се върне към всекидневието си“ (Дичев, 2019: 93). И ако отидем на друга речникова единица в този речник, ще видим какво ни очаква, когато някой забрави да направи крачката на завръщане във всекидневието. Когато *играещият на цар* стане *цар*. В единицата *Легитимност* четем историята на неравенствата, на режимите на приемане на „доброволното робство“ или „господството“. Според автора меритократичната легитимация днес изглежда най-убедителна. „Думата има любопитна история, защото създателят ѝ, социологът Майкъл Йънг, през 1958 г. влага в нея негативен смисъл – меритократите са онези надменни елити, които смятат, че мястото най-отгоре им се полага изначално, и това им позволява да нямат никаква грижа за останалите.“ (Дичев, 2019: 43). И авторът прави анализ на неуспеха на технокрацията в ЕС и в националните държави. Защото посочва и втория тип политическа легитимация, която нарича „участие в общо „ние“. Властта е легитимна, не само когато „върши работа“ (предполага се от експерти, от знаещи), а когато „я припознаем като наша“. Затова антрополозите анализират отношенията между хората, за които са посланията, а не само нормативните разлики в политическата риторика. Има една измислица, която авторът се опитва да ни внуши от самото начало – че книгата е *кратка* история на идеите, че е „повлиян“ от ютубърското знание, в което краткостта е ценност. Играта е добре изработена, формата на отделните речникови единици ни залъгва, както предполага всяка добре направена игра. Но процесът по сглобяването на речника, разместването,

върщането или отправянето назад и напред в книгата, а оттам в историята на антропологията, е дълъг. Препрочитането на тази книга трае дълго, а това е трикът в играта на автора.

Самите речници обаче също са натоварвани със загадъчен смисъл. Разместването, хиперлинковото мислене е магия, която авторът подарява на читателите. Дали речникът на Дичев ще се превърне в дар или в проклятие, зависи от читателя. Зависи от неговото умение да запази дистанция, за да вижда какво се случва, а не да търси потвърждение на предварителни очаквания в книгата на Дичев. Етиката на антрополога, пише Дичев, е в битката за преодоляване на себе си. Така ще е и за читателя на тази история на политическата антропология – прочитите ще са различни според дистанцията спрямо себе си, която успее да задържи всеки от нас. Какво ли ще стане, ако играта да размества думите, за да пишем свои текстове, която авторът ни предлага, спре да е игра... И се появи онзи читател, *играещ мислено антрополог*, който стане *антрополог*. Единият вариант е да се превърне в медиен шаман, който тръби „истини“ за отношенията между хората. Но „Културни сцени на политическото“ разиграва пред нас много други вариации на изходи от тази игра. И виждаме, че част от тях водят до ценно знание за властовите отношения в различните култури.